מזל טוב!
להרב **דוד שרעבי ורעיתו** הי"ו
על נישואי הבת
תזכו ותראו נחת באורך ימים ושנים!

מזל טוב לאנשי החסד!
ר' **דוד נחמה ורעיתו** הי"ו
על הולדת הנכד והברית
תזכו ותראו נחת באורך ימים ושנים!

ברכת ברוכים הבאים
להאי גברא רבה
הגאון הרב
בעל מחבר "דור המלקטים"
אשר בא לשבות בשכונתינו
בבית הכנסת בני ישראל אשכנז

כניסת השבת: 7:18
צאת השבת: 8:30
רבנו תם: 9:00
שקיעה: 7:48

פרשת חקת

תורת הר שמואל

פרפראות...

הרב משה קליין

"אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול"
אם נמצא אדם מישראל הסובר שאין בו מום, שהוא כליל השלימות, משמע, שלא עלה עליו עול מלכות שמים, ולכן אינו יודע מה רבים מומיו.
(החוזה מלובלין)

"ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף.. ויעש משה נחש נחשת וישמהו על ה-נס"
"הנחש לקה על הוצאת דיבה ויפרע ממוציאי דיבה" (רש"י) ולכן "וינשכו את העם וימת עם רב מישראל" הקב"ה אמר למשה לעשות שרף מדוע עשה נחש ולא שרף? מסביר הרמב"ן ששרף הוא שם תואר ונחש הוא שם עצם לשרף. **שרף** הסגתה של כל אות אחורה תיצור את המילה **קרע** הוצאת דיבה גורמת לקרע ואילו **נחש** הסגתה של כל אות אחורה תיצור את המילה **מזר** (רפואה) הסגה לאחור= חזרה בתשובה. רש"י אומר: השרפים נקראים בשם זה "כי שורפים את האדם בארס שיניהם" כה חמורה הוצאת דיבה עד ששורפים בארס המילים. גם מאתיים וחמישים מקטירי הקטורת נשרפו באש. ר"ת של **נ**חשים **ש**רפים **נש(ס).** (השרף) הנחש היה על **נס** (כלו - נס) (עמוד). (המשב"א)

"והשקית את העדה ואת בעירם"
מכאן אנו למדים שאף על פי שלגבי אכילה הבהמה קודמת לאדם, כמו שדרשו "ונתתי עשב בשדך לבהמתך - ואח"כ ואכלת ושבעת" (דברים י"א) בשתיה האדם קודם. לכן "והשקית את העדה", ואח"כ - "ואת בעירם". (ספר חסידים)

"זאת התורה אדם כי ימות באהל..."
אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה (ברכות ס"ג). הפירוש הוא שאין התורה מתקיימת אצל התקיפים אלא אצל ענווי רוח במי שממית "עצמו". את כוחו ועוצם ידו.
(בספרי חסידים)

"עץ ארז ואזוב..."
ארז, מרמז על גבהות הלב, כידוע, ואזוב סימן לשפלות הרוח. כל אדם צריך שיהיה בכיסו האחד - "ואנוכי עפר ואפר" ובכיסו השני - "בשבילי נברא העולם". וחסיד ובר דעת צריך לדעת כיצד להשתמש בכל מידה מהמידות הנ"ל במקומה ובזמנה.
(רבי ר' בונם מפשיסחא)

פרשה מפרשת

הרב דוד שרעבי

בפרשת השבוע מסופר על המים שיצאו מן הסלע, זו לא הפעם הראשונה אלא גם כשיצאו בני ישראל ממצרים הקב"ה אמר למשה להוציא מים מהצור (סלע קשה) וכך היה מים לבני ישראל, רק הבאר הזה היה בזכותה של מרים הנביאה וכעת שהיא מתה נעלם הבאר וכל בני ישראל צמאו למים! וכעת שוב הקב"ה אמר למשה לדבר אל הסלע כדי שיצאו מים, ומשה רבינו היכה בסלע (ולכן לא נכנס לארץ ישראל)!

כעת נסביר עם הפסוקים:

כתוב בפרשה: **ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם, ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן.**

אחר כך כתוב: **וידבר ה' אל משה לאמר, קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם, וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם.**

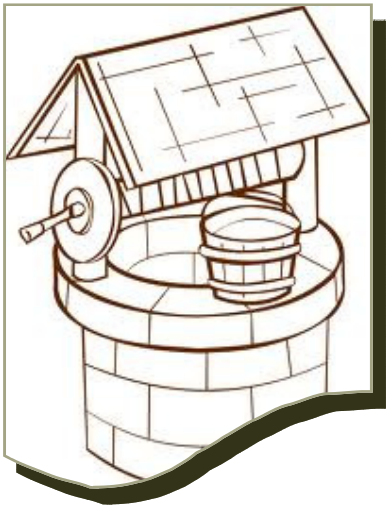

הנה מיד אחרי שמתה מרים כתוב שלא היה מים לעדה, וזה מפני שהבאר היה בזכות מרים, וכיון שמתה מרים נעלם הבאר, ולכן היה צריך להוציא מים מהסלע.

כעת הבה נתבונן, באיזה דרך יצאו מים מבארה של מרים ואחר כך מן הסלע, האם הנס הגדול היה שכל מקום שהלכו בני ישראל היה חפירה ובור עמוק שמשם הגיע להם מים ממי התהום כמו כל שאר הבארות, רק היה נס שהם לא היו צריכים לחפור באר אלא מאליו היתה חפירה הולכת עמם לכל מקום, או אולי כלל לא היתה חפירה אלא הנס היה שהסלע יצאו ממנו מים בלי שום מקור אלא נס שמים נובעים מסלע אפילו שהוא אינו מחובר כלל לקרקע?

ואכן כך הביא "התוספות יום טוב" בפירושו למשניות במסכת אבות (פרק ה') את שני הצדדים, וביאר שם שבאמת היתה חפירה עד המי תהום וזה היה הנס הגדול! ומדייק זאת "התוספות יום טוב" מזה שכתוב במשנה שאחד מהדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות זה "פי הבאר" זאת אומרת שנברא רק "פה" נברא רק פתח, והמים עצמם היו ממי התהום ורק היה נס שהיכן שהם הולכים יש להם פתח וחפירה עד המי תהום!

ואם תשאלו מה זה משנה איך היה הנס? העיקר שיצאו מים והיה נס גדול ומה זה משנה אם היתה חפירה עד המי תהום או מים חדשים שיוצאים מסלע? העיקר שהיה מים!

קודם שנשיב נקדים הקדמה קצרה,

כשחופרים באר במדינה מסויימת יש סבירות שיכולים מנהיגי המדינה לטעון שהמים הוא שלהם! כי הבאר יונק מימי התהום של המדינה וממעט את המים שבשאר הבארות שבסביבה הקרובה.

וכך מצינו בפרשת תולדות שחפר יצחק באר בנחל גרר, ובאו רועי גרר ורבו עם רועי יצחק ואמרו שהמים הוא שלהם, וביאר הרמב"ן שהם טענו כיון שהבאר הוא ליד הנחל אז כל המים שבבאר מגיעים מתוך הנחל ולכן המים הוא שלהם כי הנחל שייך לגרר, אבל רועי יצחק אמרו שאלה הם מים חיים מי מעיין שבאים ממקום אחר ולכן אין זה מים של גרר.

ורואים שיש כזו טענה שהמים הוא של בעלי המקום אפילו שאדם חופר בעצמו את הבאר.

ונחזור כעת אחרי הקדמה זו לפרשה שלנו, כתוב בפרשה שלנו שבקשו ישראל ממלך אדום: **נעברה נא בארצך לא נעבר בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר דרך המלך נלך לא נטה ימין ושמאול עד**

מעשה שהיה...

הרב משה חיים לוצאטו (הרמח"ל) הוא אחת הדמויות החשובות בהיסטוריה של העם היהודי. הוא היה מקובל גדול, שכתב למעלה ממאה ספרים ועסק בלימוד הקבלה ובהפצתה במדינות שונות באירופה. למרות גדולתו הוא נרדף במשך כל חייו.

הרמח"ל נולד בעיר פאדובה שבאיטליה בשנת 1707. תחילת המאה ה-18 היתה תקופה לא פשוטה ליהודי אירופה. העולם היהודי היה עדיין בעיצומם של תהליכי התאוששות מהפוגרומים הקשים שפקדו אותו במאה ה-17. כמו כן, עלייתה ונפילתה של התנועה המשיחית שבראשה עמד משיח השקר שבתאי צבי, הותירה גם היא חותם ניכר בעם. כתוצאה מכך היהודים בקהילות אירופה הפכו חשדנים ומסוגרים יותר.

הרב משה חיים לוצאטו היה ילד מבריק, עילוי בעל כשרונות נדירים וזיכרון יוצא מגדר הרגיל. כבר מגיל צעיר הוא השתוקק להבין את סוד החיים ואת המקור שלהם, והחל לחפש תשובות לשאלות המהותיות ששאל. רצונו הבלתי מתפשר למצוא מענה הוביל אותו אל חכמת הקבלה, שאותה החל ללמוד בגיל מוקדם מאוד אצל רבי יהושע בסן. כבר בגיל ארבע עשרה ידע בעל פה את כל כתבי האר"י, ואת חיבוריו הראשונים כתב בגיל שבע עשרה. עם השנים החלה להתפשט השמועה עליו בעיר מולדתו. חבורה מצומצמת של מקובלים שהכירו בגדלותו, התאספו סביבו בכוונה ללמוד ממנו את השיטה להתעלות הרוחנית. אולם, מלבד תלמידיו איש לא הבין אותו.

מקובל נרדף

"כל חכמת הקבלה היא רק לדעת הנהגתו של הרצון העליון, על מה ברא כל הבריות האלה? ומה הוא רוצה בהם? ומה יהיה סוף כל סיבובי העולם?" (הרמח"ל, "דעת תבונות", עמ' 21).

החיבורים שכתב עוררו חשדנות והתנגדות רבה בקרב רבני הקהילה, התנגדות זו הפכה במהרה להאשמות שווא ולרדיפות קשות. הם אילצו את מורהו, הרב בסן, להשביע את הרמח"ל שלא יפרסם דבר לפני שיצונזר וייבדק על ידיהם או על ידי רבו. השבועה שנשבע צמצמה במידה רבה את הכתיבה, אך הוא לא ויתר ועבר ללמד את חכמת הקבלה בעל פה.

כשהחריפו הרדיפות והפכו כה קשות, נאלץ הרמח"ל לעזוב את עיר מולדתו וב-1733 החל במסע לאמסטרדם. אולם גם עזיבתו לא הועילה, המשיכו לרדוף אותו וקראו לכל אדם למסור לידיהם מידע שיעזור להם להצדיק את האשמותיהם כלפי הרמח"ל. הפיצו אזהרות מפניו בקהילות היהודיות הגדולות של גרמניה ופולין. וכך כאשר שהה הרמח"ל בפרנקפורט, הוזמן על ידי רבני העיר לבית הדין, הדיינים לא מצאו דבר בכתביו שהפר את ההגבלות המקוריות שהוטלו עליו, אך למרות זאת הוציאו גזר דין שהגביל אותו: הוא אולץ לחתום על מסמך שאסר עליו להפיץ את הקבלה לגמרי - לא בעל פה ולא בכתב. כתב היד היחיד שנשא עמו, "מאמר הוויכוח", הוחרם על ידי רבני העיר, וכמו כן נקבע שיוטל חרם על כל אדם שיעיז

המשך בעמוד 7

למדני חוקיך

הרב חיים דדש

האם אפשר לקדש בליל שבת או ביום שבת על חמר מדינה כגון בירה ומתי

בגמרא בפסחים דף קז עמוד א' כתוב, בעא מיניה רב הונא מרב חסדא: מהו לקדושי אשיכרא? - אמר: השתא ומה פירזומא ותאיני, ואסני, דבעאי מיניה מרב, ורב מרבי חייא, ורבי חייא מרבי - ולא פשט ליה, שיכרא מיבעיא? סבור מינה: קדושי הוא דלא מקדשינן עילויה, אבל אבדולי - מבדלינן. אמר להו רב חסדא: הכי אמר רב כשם שאין מקדשין עליו - כך אין מבדילין עליו. איתמר נמי, אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: כשם שאין מקדשין עליו - כך אין מבדילין עליו. לוי שדר ליה לרבי שיכרא בר תליסר מגני. טעמיה, הוה בסים טובא. אמר: כגון זה ראוי לקדש עליו, תנו רבנן: אין מקדשין אלא על היין, ואין מברכין אלא על היין. - אטו אשיכרא ואמיא מי לא מברכין עליהו שהכל נהיה בדברו? - אמר אביי, הכי קאמר: אין אומרים הבא כוס של ברכה לברך אלא על היין. תנו רבנן: אין מקדשין על השכר.

וכתב הבית יוסף שהרא"ש שאפילו אם נפרש בעיא דרב הונא בחמר מדינה אפשר דכי היכי דלא קיימא לן כוותיה במאי דאמר אין מבדילין עליו הכי נמי לא קיימא לן כוותיה במאי דאמר אין מקדשין עליו וכל שכן אם נפרש הבעיא בשאינו חמר מדינה אבל כשהוא חמר מדינה מקדשין נמי עליו ונראה שדעת ר"י נוטה שמקדשין על השכר היכא דהוי חמר מדינה וכן כתב ראב"ן (פסחים קסד ע"ד) וכן הסכימו רוב הגאונים עכ"ל, ומשמע בגמרא (שם) דשכר שמבדילין עליו לאו דוקא של תמרים אלא הוא הדין למשקה שאר הפירות וזהו שכתב רבינו מקדשין על השכר ושאר משקין, ומיהו על המים כתב שם רשב"ם (ד"ה חמר מדינה) דאין מבדילין אפילו היכא דליכא יין ושכר וכתוב עוד בהגהות פרק כ"ט (שם) בשם ראבי"ה חמר מדינה, פירוש כגון הגמוניא אחת אבל אם נמצא יין באותה הגמוניא אלא שהוא ביוקר אין לו לקדש אריפתא ולא להבדיל אשיכרא. וכתב המרדכי שם (לז ע"ג) שאם לקו הכרמים ואין יין מצוי אף על פי שבשאר שנים מצוי רוב יין, לשנה זו מיהא הוי השכר חמר מדינה. ונראה דכל היכא שאין יין ישראל מצוי אף על פי שנמצא שם יין גוים הרבה שפיר הוי שכר חמר מדינה וכן כתוב בתשובות הגהות מיימוניות שבסוף ספר הפלאה. אבל דעת הרמב"ם בפרק כ"ט (הי"ז) שאין מקדשין על השכר כלל, וכתב הרב המגיד שכן כתב הר"י ן' גיאת (הל' קידוש ע' ה) ושכן עיקר וכן כתבו הגהות (מיימונית הי"ז אות ג) בשם רשב"ם והגאונים והלכות גדולות והאלפסי וראבי"ה,

השולחן ערוך סימן רעב סעיף ט כתב וז"ל במקום שאין יין מצוי, י"א שמקדשים על שכר ושאר משקין, חוץ מן המים. וי"א שאין מקדשין. ולהרא"ש, בלילה לא יקדש על השכר אלא על הפת, ובבקר יותר טוב לקדש על השכר, שיברך עליו שהכל קודם ברכת המוציא, שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שינוי, ודברי טעם הם. הגה: וכן המנהג פשוט כדברי הרא"ש. ואם יש יין בעיר לא יקדש על הפת ומי שאינו שותה יין משום נדר, יכול לקדש עליו וישתו אחרים המסובין עמו; ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין או ישמע קידוש מאחרים.

וכתב המשנה על הא דכתב הרמ"א שלא יקדש על הפת - כדי לחוש לדעת ר"ת שסובר דאין מקדשין על הפת כלל [מ"א]. ודע דאפילו להרא"ש ויתר הפוסקים דנקטינן כוותייהו דמותר לקדש על הפת ג"כ מודו דבמקום שיש יין בעיר אין מקדשין על הפת דעיקר מצוה הוא על היין אך דלדידהו אם הפת חביב לו יותר מיין אז מותר לקדש על הפת אפילו יש לו יין וכן פסק בדה"ח ואפשר שע"ז סומכין העולם להקל בזה:

בשו"ת אור לציון כתב שלושה תנאים ישנם כדי להחשיב משקה חמר מדינה, שיהא מותר לקדש עליו. א. שאין מצוי בעיר יין. ב. שנוהגים לשתותו באותה מדינה. ג. שיהא זה משקה מבשם (נוטה לשיכרות). ולכן כשאין מצוי יין יכול לקדש על בירה לבנה או שחורה, וכן על קוניאק ועל ארק, אבל אין לקדש על משקה קל, אפילו מיץ תפוזים טבעי, או תה או קפה, וכן אין לקדש על ויסקי. והטעם לזה שבשו"ע סימן ער"ב סעיף ט' כתב שרק באופן שאין יין מצוי אפשר לקדש על השכר, וכמו שהכריע שם כדעת הרא"ש, ע"ש. וראה במג"א שם שרק אם רגילים לשתותו באותה מדינה חשיב חמר מדינה, ולכן בירה או קוניאק וארק חשיבי חמר מדינה כיון שרגילות לשתותם בינינו, אבל ויסקי נראה שאין רגילות לשתותו בינינו, ולא הוי חמר מדינה. ונראה שחמר מדינה זהו דוקא משקה מבשם, שזהו לשון חמר, ואף בירה שחורה מבשמת ואפשר לקדש עליה, אבל חלב ומשקאות קלים שאינם מבשמים, אף שרגילים לשתותן באותה מדינה אין לקדש עליהם.

ובחזון עובדיה כתב אם אין יין מצוי שלא שיכר או בירה בליל שבת יקדש על הפת וביום שבת יקדש על השיכר או על הבירה,

וכן כתב בפסקי תשובות בליל שבת אין לקדש על שום חמר מדינה בכל ענין, וכשאין באפשרותו להשיג יין בשום אופן, יקדש על הפת. והטעם לחשוש לדעת הרמב"ם.

לסיכום : בליל שבת לא יקדש על חמר מדינה דהיינו בירה וכיוצא בה, ביום שבת כשאין יין מצוי יכל לקדש על חמר מדינה , ובהבדלה כשיש לו יין מי שחמר מדינה חביב לו יותר מיין, לדעת האשכנזים יכול להבדיל ולספרדים לא יבדיל אלא על היין.

עיון הפרשה

הרב דוד וייס

ענני כבוד ואהרן הכהן

שבת פרשת חוקת היא פרשה של חילוף משמרות בהנהגה של עם ישראל בתקופת דור המדבר . שלושת הרועים הנאמנים של עם ישראל שהובילו את העם מיציאת מצרים עד תום הנדודים במדבר מגיעים בפרשה זו לסוף דרכם . ראשונה מתה מרים בת קכ"ו , בראש חודש ניסן בשנת ב'א תפ"ח. אחריה בראש חודש אב באותה שנה מת אהרן הכהן הגדול וגם משה רבנו מקבל את הבשורה המעציבה להתכונן לסיום ההנהגה שלו , וזה יקרה בשביעי באדר . על זה יהיה כתוב "ואכחיד את שלושת הרועים בירח אחד" . (זכריה י"א)

את אהרן יחליף אלעזר בנו , את משה רבנו יחליף יהושע בן נון בעוד שלמרים הנביאה אין מחליפה ידועה .זה גם סיום ההנהגה הניסית של עם ישראל שהתחילה בשנה שקדמה ליציאת מצרים והלכה עמם דרך ניסי מכות מצרים וקריעת ים סוף ובהמשך במלחמת עמלק ובמתן תורה ובהילוך המדברי במשך ארבעים שנה. תקופה שדוד המלך כותב עליה בתהילים צ"ה "ארבעים שנה אקוט בדור ואומר עם תועי לבב הם ".

בתקופה זאת גם ההנהגה הטבעית זזה ממקומה ובמקום לחם מן הארץ הם אכלו לחם שהומטר להם מן השמים ! במקום מים היורדים מן השמים הם שתו מים מן הבאר , והשמירה הטבעית הופקדה בידי ענני הכבוד .

לשלושת המתנות הללו שהיו מתנות ניסיות היה להן "אבא" שבזכותו הן ליוו את עם ישראל במדבר . המן ירד בזכות משה רבנו, המים פרצו מן הסלע בזכותה של מרים הנביאה , ואלו ענני הכבוד קשורים באהרן הכהן . מעניין שהעם שחי במדבר ואכל את המן ושתה את מי הבאר של מרים - לא ידע כלל על הקשר בין בני עמרם ויוכבד לבין המתנות החשובות הללו . רק אחרי שמתה מרים ולפתע נעלם הסלע הפלאי , רק אז נתגלה שהיה קשר בין מרים והמים ! על הדלת באוהלה של מרים לא הייתה תבליט שציינה שפה מתגוררת המשקה הלאומית של עם שלם . כשהיא מתה ומשה ואהרן ישבו שבעה לא באו העם לנחם אותם ! כי בסך הכול - כך חשבו העם - היא מתה בזקנה מופלגת ולא צריך לעשות עניין גדול מזה !

אבל כשנעלם הסלע שהתגלגל אתם בנאמנות ולא היה מים לשתות ולהתרחץ אז ידעו אנשי דור דעה אמת שלא שמו אליה לב כשמרים הייתה חיה . כי היא הייתה צנועה וענווה כמו האחים הגדולים שלה ואף פעם לא דיברה על זה . בלבי מקונן החשש שגם היא עצמה לא ידעה שהבאר קשורה בה . מניין שהיא תדע ? נס לא מחפש פרסום!

כאשר מת אהרן הכהן נסתלקו ענני הכבוד ואפילו הכנעני מלך ערד עם המוח הגויי שלו הרגיש שקרה משהו בעולם . ענני הכבוד הסתלקו , ודווקא על עניין זה יתייחד השיעור היום .

ב.

אנחנו מכירים את חשיבותם של העננים בחיי עם ישראל . מיד ביציאת מצרים מספרת התורה על עמוד הענן ההולך לפני מחנה בני ישראל בצמוד לעמוד האש .עמוד אחד ביום ועמוד שני בלילה . כלומר אין רגע בלי ליווי. גם מתן תורה מתלווה לו תיאור של עננים. "וירד ה' בענן " כתוב בהרבה מקומות . המשכן היה מלווה בתיאור של "כי ענן ה' על המשכן יומם" ובפרשת אחרי מות כתוב "כי בענן אראה על הכפורת" ובאמת את כל הילוך המסעות מלווים העננים . אין תנועה בלי הענן .

הגיעה העת לתהות מעט על קנקנו של הענן . איך הוא מתחבר לעם ישראל ומה משמעותו. דומה שכבר דיברנו על זה בעבר אבל ננסה היום גם להזכיר נשכחות ואין בית המדרש בלא חידוש !

קודם כל הענן היה שמיימי ! דגל יכולים בני אדם להכין בעצמם אבל עננים הם יצירות השייכות לממלכת השמים . כמו הכוכבים והמאורות. מכיוון שהוא כזה הוא מכריח בני אדם להרים עין לשמים שם נמצא הקב"ה . המסע לפי תנועת הענן נקרא בתורה "על פי ה'" ! זאת אומרת שדרך ההסתכלות בענן ראו בני ישראל את הקב"ה כביכול או לפחות הם שמעו את פיו מדבר כביכול !

מלבד זה הענן היה מחיצה המבדלת כשהרצון האלוקי היה שתהיה הבדלה . כמו במסע העם ביציאת מצרים שם כתוב "ויסע מלאך האלוקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן ויעמוד מאחריהם.ויבוא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ....ולא קרב זה אל זה כל הלילה "

מלבד זה היה לענן תפקיד של שמירה על הנמצאים תחת חסותו וכמו שראינו שכשבא עמלק להילחם עם לשראל כתוב שהוא "זינב בך את כל הנחשלים אחריך" וכותב שם רש"י שזה מכוון לאלה שהענן פלט אותם ! כלומר שהם נפלטו והוצאו מהשמירה האלוקית שהייתה קשורה בענן

עכשיו אנחנו מתוודעים למושג חדש לנו הנקרא ענני הכבוד ! המקור לענני הכבוד הוא כנראה מחג הסוכות שם יש מחלוקת בביאור הפסוק "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" שדעת רבי עקיבא היא שהכוונה היא לסוכות ממש ודעת רבי אליעזר היא שהכוונה היא לענני כבוד !

והנה למרות שבדרך כלל נקוט בידינו הכלל הלכה כרבי עקיבא מחבריו הנה במחלוקת זאת מתברר שגם רש"י והרמב"ן אחריו וכן השו"ע , נוטים לפירושו של רבי אליעזר שהכוונה בתורה היא לענני כבוד שבהן הושיב הקב"ה את בני ישראל ביציאת מצרים. כלומר שמלבד העננים הידועים כבר שהם ענני רקיע וענני עשן ושאר עננים שעליהם כתב רש"י במסכת תענית דף ט. שאינם של כבוד, היו ענני כבוד שהיו בזכות אהרן ונסתלקו כשאהרן מת . זכר לענני כבוד אנו יושבים בחג הסוכות בסוכה .

בעוד אני תוהה על משמעותם של ענני כבוד ועל ייחודם כמו שמשמע מרש"י שזכרנו לעיל מצטרפת אלינו הידיעה שעננים אלו היו קשורים באהרן הכהן הגדול ושהם נסתלקו עם מותו ולכן הנושא שלנו הערב בשיעור יעשה תפנית חדה ויתעסק מכאן ואילך בקשר של אהרון עם העננים המיוחדים הללו שנקראו ענני כבוד !

ג.

נצא לדרך בעזרת ברייתא במסכת כלה פרק ג' שם כתוב ששמונים אלף בחורים היו במחנה ישראל שנקראו בשם אהרון כי הוריהם רצו להתגרש ואהרן השכין שלום ביניהם והנשים התעברו וילדו בן זכר וקראו את שמו אהרן . ברייתא מדהימה . שמונים אלף (!) זוגות ששלום הבית שלהן התערער עד שרצו להתגרש ורק בזכות אהרן שטרח להשכין שלום בביתם חזרו והתאחדו ! אם ננסה לחלק את העבודה הזאת לתקופת הליכתם במדבר נקבל נתון מפחיד . בכל יום מ-40 שנה במדבר היו לאהרון הכהן כמעט ששה זוגות שהיה צריך לעמול על השכנת שלום בית אצלם ! גם בשבת הוא התעסק

"שמונים אלף בחורים היו במחנה ישראל שנקראו בשם אהרון כי הוריהם רצו להתגרש ואהרן השכין שלום ביניהם והנשים התעברו וילדו בן זכר וקראו את שמו אהרן, ברייתא מדהימה, שמונים אלף(!) זוגות ששלום הבית שלהן התערער עד שרצו להתגרש ורק בזכות אהרן שטרח להשכין שלום בביתם חזרו והתאחדו! אם ננסה לחלק את העבודה הזאת לתקופת הליכתם במדבר נקבל נתון מפחיד, בכל יום מ-40 שנה במדבר היו לאהרון הכהן כמעט ששה זוגות שהיה צריך לעמול על השכנת שלום בית אצלם! גם בשבת הוא התעסק בזה"

עיון הפרשה

הרב דוד וייס

בזה .
ואנחנו תמהים . על מה היו המריבות ? על מזונות ? כולם אכלו מן ! על כסף? על בגדים ? על מה ? ומאידך אם היו כל כך הרבה שרצו להתגרש איך הצליח אהרון הכהן להשכין שם שלום ? מה הייתה מילת הקסם בפי אהרן ? נכון שהוא היה שונה ממשה רבנו שמשנתו הייתה יקוב הדין את ההר , והוא , אהרן חיפש את דרך הפשרה . כי הוא היה אוהב שלום ורודף שלום , אבל בכל זאת הייתה לו כנראה מילת קסם שבעזרתה הוא הצליח כל כך . מילת קסם זאת יצא לבי לחפש . חיפשתי ונדמה לי שמצאתי .
מילת קסם זאת היא : כ ב ו ד !
זה הכיוון שהשיעור שלנו יתפתח .

ד.

מה זה כבוד ?
במחשבה ילדותית כבוד זה פרס שנותנים לאדם שהתאמץ יותר מהרגיל ומצא דבר חדש. למשל תרופה למחלה שנחשבה לחשוכת מרפא ! כלי חשמלי שישפר את איכות החיים של בני אדם ! מכונית שנוסעת על מים ולא על בנזין ! דברים כדוגמת אלו מוסיפים כבוד ומזכים את הממציא שלהם בכבוד . ולמרות שהכבוד ניתן בצורות מטופשות מעט כמו לקום לפני הממציא ! או מחיאות כפיים סוערות או גם בתזמורת רועמת את "שאו שערים ראשיכם ויבוא מלך הכבוד" ! אבל הרבה מאד בני אדם נמשכים אליו . לא רק הטיפשים .
הדוגמאות שרשמנו הן באמת ילדותיות ובעיקר חיצוניות . ממש פלא איך הסכים הקב"ה להיקרא מלך הכבוד ! למה הוא צריך את זה ? מוכרחים לחפש משהו הרבה יותר רציני והרבה יותר כבד ובעיקר דבר שהעולם זקוק לו כאוויר לנשימה . דבר שאם הוא לא היה קיים היה רע מאד לעולם . מהו ?
אנחנו יכולים להסכים שאהבה היא דבר מרכזי בחיים שלנו . לא רק שאנחנו אוהבים כי אנחנו חיים, אלא שאנחנו חיים כי אנחנו אוהבים . בלי אהבה אין טעם לחיים . ואכן חז"ל ידעו לומר ש"ואהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול בתורה ! זאת אומרת שכל התורה כולה היא אסופה של דברים שאנחנו מתלמדים לאהוב אותם .
אבל כיצד אוהבים אדם זר , או גם מכר וחבר .כיצד אוהבים אח ואחות ואפילו את אבא ואימא ! האם אנחנו מסכימים עם הדעות שלהם? האם אנחנו דומים להם ? לפעמים אני מרגיש שאני לא מבין אף אחד ! וכמה שאני יותר חכם אני מבחין בהבדלים ביני לבין הסביבה שלי . אז איך אוכל לאהוב את השונה ? וזה לא רק שהוא מתלבש לא לפי טעמי . אני בכלל לא מבין אותו !
התשובה היא שגם אם זה נכון שאנחנו כל כך שונים זה מזה , וגם אם דעותינו שונות לחלוטין זה לא צריך להפריע לאהבה ! פה נכנס עניין הכבוד שמבקש ממני לא לרצות שכולם יהיו כמוני , לא לנסות לשנות את האהוב אלא לאהוב אותו כמות שהוא ! דווקא בגלל שיש ניגודים בעולם ובחיים שלנו , ניגודים שמאיימים על פירוק הקשר ונטישתו , ניגודים שדורשים פירוד והרחקה , ובכל זאת אני לא נפרד ולא מתרחק כי אני מכבד אותך! בדיוק כמו שאני מבקש שיתחשבו בפרטיות שלי ולא ינסו לשלול אותה ממני ושיקבלו אותי כמות שאני, כך גם אני אעשה למי שאני אוהב אבל גם מכבד !
לאהוב מישהו שהוא ממש כמוני , אוכל את מה שאני אוכל , מתלבש כמוני , וחושב כמוני זאת עדיין לא אהבת רע ! זאת אהבת עצמי ושמחה להיות עם החושבים כמוני , אבל דווקא כשאני פוגש אדם מעניין ואני רוצה להיות אתו בקשר אבל אני מגלה את השוני בינינו ובכל זאת לאהוב אותו אני זקוק למנת כבוד שתשמור על האהבה !
את המורה החכם שלי הייתי רוצה לאהוב אבל הוא כל כך מעצבן אותי בדרישות המחמירות שלו ממני ולפעמים אני רוצה לשנוא אותו ממש , והוא ממש בסכנה , יורדת חומת כבוד שאני מחויב בה כלפיו ושומרת עליו מפני זעמי ! את הרב שלי שאני אוהב לשמוע את דבריו החכמים והצודקים אבל לפעמים הוא מעצבן אותי ואני הייתי רוצה לשנוא אותו (קצת!) יורדת חומת כבוד ומגינה עליו . גם ההורים שלי בסכנה כזאת . ולא שאני לא מרגיש שהם קרובים אלי , בכלל לא , הם מאד קרובים אלי , הם נתנו לי את כל מה שיש לי ואני אסיר תודה מאד להם , אבל דווקא בגלל הקרבה הזאת אני רוצה קצת לשנוא אותם .
השנאה והאהבה מאד קרובות זו לזו והגבול ביניהן בכלל לא ברור! מה שיכול לשמור על האהבה זה הכבוד . הכבוד שומר על המרחק והכבוד שומר על הקשר מפני המרחק !
בין איש ואשתו מתבקשת האהבה הכי גדולה . הם עזבו את אביהם ואת אמם והיו לבשר אחד ! אחד ממש ! ודווקא שם הסכנה הכי גדולה והאהבה יכולה ברגע קטן של חוסר שימת לב , של עייפות , להתהפך לכעס המוביל לשנאה !
וכאן מופיע צו הכבוד המורה לאדם וכפי שאמרו חז"ל במתק לשונם "האוהב את אשתו כגופו ומכבדה יותר מגופו עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך " (יבמות דף סב.) . והדברים מדויקים . לאהוב אפשר רק כגופו , לא יותר , אבל לכבד אפשר לכבד יותר מגופו. וזה אמור דווקא באשתו שהרבה פעמים היא נמצאת בצד השני של המתרס ונראית כנאבקת עמו ודווקא אותה צריך לכבד יותר מגופו ! כי לאהבה יש גבול וזה הוא - כגופו ! אבל כבוד הוא יותר מזה . אפילו יותר מגופו !

ה.

את הסוד הזה ידע אהרן הכהן ואת הסוד הזה הוא לימד את בני הזוג שהיו זקוקים לעזרה שלו . לכל אחד הייתה רשימה ארוכה של טענות שהצטברו בגלל הניגודים שהתגלו בחיים המשותפים . אהרן לא פירק ולא ביטל את הניגודים , הוא רק לימד את בני הזוג לאהוב את הניגודים ולכבד אותם !
זאת ההרגשה שלי להבין את המושג הנפלא שנקרא עניני כבוד ואשר באמצעותו נולדו שמונים אלף אהרונים במחנה ישראל .

פרשה מפרשת

המשך מעמוד 1

אשר נעבר גבולך, ויאמר אליו אדום לא תעבר בי פן בחרב אצא לקראתך, ויאמרו אליו בני ישראל במסלה נעלה ואם מימיך נשתה אני ומקני ונתתי מכרם רק אין דבר ברגלי אעברה. ובמדרש רבה כתוב - לא נשתה מי באר! מי בורות היה צריך לומר? אלא למדך התורה דרך ארץ שההולך לארץ שאינו שלו ויש בידו צורכו לא יאכל ממה שבידו אלא שלו יהא מונח ויקנה מן החנוני בשביל להנותו.
והביאור, שלימדה אותנו התורה אם אדם הולך לארץ אחרת להתארח שם, אפילו אם יש לו אוכל שלו אל יאכל את האוכל של עצמו אלא כיון שאדם נמצא בארץ אחרת יקנה מהם אוכל בשביל שהם יהנו משהייתו בארצם, ולכן בני ישראל אמרו לא נשתה מי הבאר שיש לנו אלא נקנה ממכם מים, אדם שהולך לארץ אחרת ברור שבגלל הכשרות הוא לוקח איתו אוכל, אבל יש עוד דברים שלא חייב לקנות דוקא בבית אלא טוב לקנות שם בגלל דרך ארץ! ועוד סיבה יש לזה, רש"י מבאר בפסוק אחר שיש עניין שיהודי שהולך לארץ אחרת לא יראה את עצמו עני ומסכן, כי אם הוא מראה את עצמו עני הוא כפוי טובה! הקב"ה נותן לך פרנסה, אם אתה הולך לארץ אחרת תראה שטוב לך ושיש לך לקנות מהם סחורה!
אבל נשים לב שאפשר ללמוד דרך ארץ שאפילו שיש לאדם אוכל הוא צריך לקנות, רק אם היה לבני ישראל מים שלהם ואז התורה באה ומלמדת שאפילו שיש להם מים שלהם, שלא ישתמשו בשלהם אלא הם יקנו מאדום.
אבל אם הבאר של מרים ומי הסלע היו חפירה למי התהום אם כן כשהם עוברים דרך אדום הם שותים מהמי תהום של אדום, ולכן זה נחשב כאילו שאין להם מים משלהם! ואז אי אפשר ללמוד את ה"דרך ארץ" שאפילו שיש לך מים אל תשתמש בו, כי שם זה נחשב כאילו שלא היה להם מים כלל כי גם הבאר שלהם הוא מים של אדום, ולכאורה יש מכאן ראיה שלא כמו "התוספות יום טוב" אלא אפשר לומר שמי הסלע הם מים חדשים שנובעים מהסלע דרך נס בלא שום מקור של מי תהום, ואז מתיישב יפה שאפילו שהיה לבני ישראל מים שלהם לימדה התורה דרך ארץ שלא ישתמשו בו אלא יקנו מן החנוני של הארץ שלשם הם הלכו.
אבל אחר כך ראיתי פסוק בתהילים ולפי ביאור הפסוק אפשר להבין כאן את העניין היטב, זוכרים שהיו שני בארות, הראשון כשבני ישראל יצאו ממצרים וזה נקרא בארה של מרים, בבארה של מרים כתוב שהקב"ה ציוה את משה "והכית בצור" (תכה את הסלע הקשה ויצאו ממנו מים), ואילו אחרי שמתה מרים כתוב בפעם השניה "ודיברתם אל הסלע" שתדברו אל הסלע וייצאו ממנו מים! זאת אומרת שיש שני חילוקים בין שני הפעמים, החילוק הראשון שבפעם הראשונה כתוב "צור" ובפעם השניה כתוב "סלע", והחילוק השני שבפעם הראשונה כתוב "והכית" ובפעם השניה כתוב "ודברתם"!

המשך בעמוד 5

חזון בני חביבי...

חתונת בתם של הרב דוד שרעבי ורעיתו, יחד עם תושבי השכונה הנעימים בשמחה גדולה

ברית יצחק לנכד, אצל ר' דוד נחמה ורעיתו, בשמחה גדולה

פרשה מפרשת

המשך מעמוד 4

כעת נראה את הפסוק בתהלים, שם כל הפרק מדבר על הניסים שנעשו לישראל במדבר, ושם כתוב על המים שבני ישראל שתו במדבר, כתוב (בפרק ע"ח פסוק ט"ו): "**יבקע צרים במדבר וישק כתהמות רבה, ויוצא נוזלים מסלע ויורד כנהרות מים**", רואים שכתוב "צור" וכתוב גם "סלע", על ה"צור" כתוב "יבקע צורים במדבר וישק כתהומות רבה", ומפורש שבמי הצור הקב"ה השקה את בני ישראל ממי התהום, וכמו שכתב ה"תוספות יום טוב" שרק נברא לבאר הזה "פה" אבל המים הם ממי התהום! ומה שנברא בערב שבת בין השמשות זה הבאר הזה! ואילו בחלק השני של הפסוק בתהילים כתוב "ויוצא נוזלים מסלע ויורד כנהרות מים", זאת אומרת ששם כתוב "סלע" וזה מדבר על הבאר השנייה שהיתה אחרי שמתה מרים, ושם כתוב "ויורד כנהרות מים"! זאת אומרת שזה היה מים חדשים ולא מהתהום, אלא כמו נהר זורם שיוצאים מים חדשים מהסלע! כשבני ישראל ביקשו לעבור באדום היה להם את הבאר השנייה, את הסלע, ולכן מובן שהם לא שתו ממי התהום של אדום! ולכן יפה שלימדה אותנו התורה דרך ארץ, שאם אדם הולך בארץ אחרת ויש לו אוכל שלו, אל יאכל את שלו אלא יקנה מהם! וכמו שהיה עם בני ישראל, שהיה להם מים שלהם (ולא מי תהום של אדום) ובכל זאת הם אמרו שהם יקנו מאדום מים!

לוח זמנים

אל גבאי בתי הכנסת החשובים!
משבוע הבא יהיה אפשר לעדכן לבד את זמני התפילות והשיעורים באתר
harshmuel.com (יימסר לגבאים קוד והכוונה)

שמואל ברמה

אצל ר מאיר פרץ - אבני החושן 20

חול ושבת	
מנחה חול:	**רבע שעה לפני שקיעה**
מנחה ערב שבת:	**20 דקות לפני שקיעה**
שחרית:	**8:00 הודו**
מנחה:	**1:15**
תהלים בנים ותהלים בנות	**1:30**
מעריב:	**8:30**

שערי חיים

אצל ר' דוד נחמה - אבני החושן 26

זמנים חול	
שחרית:	**7:00**
מנחה וערבית:	**15 דקות לפני שקיעה, ערבית בסמוך**
שיעור בימי שלישי 20:20 - הרב שריקי	

זמנים שבת	
מנחה ערב שבת:	**20 דקות לפני שקיעה - קבלת שבת - דרשה - ערבית**
שחרית:	**8:30**
תהלים:	**16:30**
שיעור:	**17:00**
מנחה:	**18:30**
ערבית:	**15 דקות לפני צאת שבת**

תפילת חנה

זמנים חול -רחוב שהם 3	
שחרית:	**נץ**
שיעור:	**אחרי התפילה הרב מכלוף עידן**

זמנים שבת	
מנחה ערב שבת:	**22 דקות לפני שקיעה**
שחרית:	**הודו 8:15**
שיעור:	**הרב מכלוף עידן**
מנחה:	**6:30**
ערבית:	**5 דקות לפני צאת שבת**

שיעורים לנשים

שיעורים לנשים
שיעור ותהילים בשבת אצל משפחת ליפשיץ רחוב לשם 19 בשעה 17:00 כל הנשים מוזמנות!

אשכנז - בני ישראל

זמני תפילות ושיעורים - חול - אשכנז	
שחרית:	**6:45**
מנחה:	**7:35**
שיעור משנה ברורה:	**הרב יוסף שטילרמן**
מעריב:	**8:10**

זמני תפילות ושיעורים - שבת - אשכנז	
מנחה ערב שבת:	**7:35**
מעריב:	**8:15**
שחרית נץ:	
שחרית מנין ב':	
מנחה גדולה:	**1:15**
מנחה:	
מעריב:	**8:37**

חסידי - קהל חסידים

זמני תפילות ושיעורים - שבת - קהל חסידים	
מנחה ערב שבת:	**בשקיעה**
שחרית:	**9:00**
מנחה:	**25 דקות לפני שקיעה**
מעריב:	**8:30**

ספרדי - אהל לוי

זמני תפילות ושיעורים - חול - ספרדי	
שחרית נץ:	**5:10**
שחרית מנין שני:	**8:30**
שיעור חוק לישראל:	**אחרי שחרית - הרב דוד שרעבי**
שיעור מתמידים:	**18:30 - הרב יעקב דרשן**
מנחה:	**13:15 וגם בשעה 7:35**
שיעור הלכות:	**אחרי מנחה**
ערבית מנין ראשון:	**18 דקות אחרי שקיעה**
כולל ערב:	**20:30 - 22:15 - הרב אלקיים**
שיעור דף יומי:	**20:15 - הרב יצחק אלקיים**
שיעור משניות:	**20:15 הרב דוד שרעבי**
ערבית מנין שני:	**21:15**
שיעור בהלכה:	**9:30 - הרב לוי יצחק חגבי**

זמני תפילות ושיעורים - שבת - ספרדי	
מנחה וקבלת שבת פלג:	**יש מנין פלג כל ערב שבת**
מנחה וקבלת שבת:	**7:35**
שיעור דף יומי:	**מתקיים ביום - הרב אלקיים**
שחרית נץ:	**5:00**
שחרית:	**8:00**
שיעור דף יומי יום שבת:	**אחרי מוסף - הרב אלקיים**
תהלים בנות:	**12:30 בבית הכנסת**
מנחה גדולה:	**13:15**
תהלים בנים:	**13:45 הרב מתניה סויסה**
שיעור הלכות:	**18:00 הרב דוד שרעבי**
מנחה:	**18:45**
ערבית מנין ראשון:	**20:20**
ערבית מנין שני:	**20:40**
זהר משך 10 דקות:	**הרב דוד שרעבי**
אבות ובנים:	**ביום שבת 17:45**
שיעור באור החיים:	**9:30 - הרב חיים ביטון בביתו**

גמילות חסד ושירותי דת - הר שמואל

לתיאום בענין טהרה:	**אילנה טל: 052-7111480**
שאלות בהלכה וטהרה:	**הרב דוד שרעבי טל: 054-2002882**
שאלות בהלכה וטהרה:	**הרב יוסף שטילרמן טל: 02-5715176**
דיני תורה בדיני ממונות ושכנים:	**הרב עמנואל איפרגן טל: 050-4666301**
עזר ליולדת:	**גב' מירב שרעבי טל: 054-8002882**
גמ"ח תרופות:	**גב' שולה ויטנשטיין טל: 054-8441374**
אחות מוסמכת לשעת הצורך בשבת (פציעות זריקות וכו'):	**גב' רינה איתן: 052-7162051**
גמ"ח רדיאטורים לחימום: **חדש!**	**הרב מרדכי ויטנשטין טל: 054-8441374**
איסוף וחלוקת מזון למשפחות:	**גב' קרוליין שרעבי טל: 050-4108914**
גמ"ח כיסאות שולחנות ומזרנים וגמ"ח פלאטה של שבת:	**הרב איתמר שעיה טל: 052-6161696**
גמ"ח כיסאות שולחנות, כסאות ג' טפחים, סירים גדולים: **חדש!**	**אביאל ירושלמי רח' אבני החושן 57**
גמ"ח כיסאות שולחנות מפות שולחן וכלי הגשה:	**הרב חיים דדש טל: 02-5711480**
גמ"ח מוצצים ובקבוקים:	**משפחת אלקיים טל: 02-5715028**
גמ"ח להמסת אבנים בכליות:	**הרב משה קליין טל: 052-3466778**
החזרת פרקים למקום, וקיבוע:	**הרב משה קליין טל: 052-3466778**
מקרן, ומכשיר אנילציה (מכשיר אנילציה חדש תרומת קרוליין שרעבי):	**משפחת שרעבי טל: 054-2002882**
מיץ ענבים:	**משפחת בן ישי טל: 054-8402564**
כרית של ברית:	**משפחת נחמני טל: 050-5245392**
משאבת חלב ידנית וחשמלית לע"נ אסתר בת ג'ויה:	**משפחת שרעבי טל: 054-8002882**

חדש!!
תהלים לבנים בבית הכנסת הספרדי בשעה 1:45

נועם דברות

הרב עמנואל איפרגן

אומדן דעת של נותן או מקבל מתנה וכן בעסקה

בכל עסק או דבר שאדם עושה כגון מתנה וכדו' יש אומדן דעת למה הוא עושה כן, ופעמים שהעסקה יכולה להתבטל עקב הדבר, לכך בשורות נביא עיקרי דינים בענין הזה. ועיקרי הדברים הנה הינם בש"ס מפוזרים בכמה סוגיות ולהלן נביא מה שדנו הפוסקים.

אומדנא במתנה

בענין אומדנא במתנה היינו מי שנותן לחבירו מתנה, האם אומדים דעתו אח"כ שאם היה שינוי במצבו או במצב המקבל, אם אפשר לבטל קבלת המתנה. ובשו"ע (חו"מ הלכות מתנה סימן רמ"א סעיף ה') הביא בשם יש מי שאומר שהיא ע"פ דעת הנותן, והיינו דיש אומדנא בדעת הנותן מתנה שאם נתן על דעת דבר מסויים אז בזה הוי מתנה. וע"ע בשו"ת חת"ס (אבה"ע סי' קמ"א) ובשו"ת שו"מ (מהד"ת ח"ד סי' ק"ט) שהאריכו בזה. וע"ע בתשב"ץ (ח"ב סוס"י רס"ה) (המובא בחת"ס שם) שכתב בנידון אב שנתן לביתו שהתחתנה תכשיטין ומתה, אין הבעל יורשה. והחת"ס כתב עוד דכן פסק בפשיטות במבי"ט (ח"א סי' ר"ט) והוא חידוש דין וכן ראוי להורות עכ"ל.

אומדנא בשכיב מרע

ובדין שכיב מרע ציוה נכסיו לאחר ומת, וע"פ אומדן דעתו נראה שציוה רק לאחד ולא לשני. כגון שציוה נכסיו לאישה, ובעלה וטוען כל מה שקנתה אישה קנה בעלה. גם בזה אמרינן דאזלינן בתר אומדנא של הנותן ואם ציוה ליתן רק לאישה, לא אמרינן מה שקנתה אישה קנה בעלה. וכ"כ השואל ומשיב (מהדו"ת ח"א סימן א') בשם המהרשד"ם בתשובה שהעלה דכל היכא דקים לן באומד הדעת שדעת המצווה היה כן, מקיימין אותו אפילו לעקור ירושה דאורייתא. והגאון בעל שו"מ ז"ל סמך ידיו על זה והעלה בנידונו שם, דמכיון שנראה בעליל שדעת המצווה היה כן מקיימין אותו אפילו לעקור ירושה דאורייתא.

אומדנא חדשה אי מבטלת האומדנא הראשונה

אם שאל מחבירו ביו"ט ראשון לולב לצאת בו ונתן לו בסתם יצא. דאמדינן דעתו שנתן לו במתנה ע"מ להחזיר כמבואר במג"א (סימן תרמ"ט סק"ט) ואם הד' מינים נהרסו באונס. א. אם חייב באונסין. ב. אם יצא יד"ח. כיון די"ל שנתבטלה המתנה ונעשה פקדון למפרע ומימילא לא יצא ידי חובה. כן הסתפק הגרצ"פ בשו"ת הר צבי (או"ח ב' סימן קי"ב) ויישב לענין אונסין דיש בזה מח' הרשב"ם והרא"ש שדעת הרשב"ם (ב"ב דף קל"ז:) פטור באונסין. והרא"ש (עמ"ס סוכה פ"ג סימן ל') ס"ל דחייב באונסין. ולענין אם יצא יד"ח המצוה דן שם באריכות וס"ל דהאומדנא דהשתא מבטלת האומדנא הראשונה שנתן לו במתנה ע"מ להחזיר ולא יצא יד"ח. עיי"ש באריכות.

אומדנא להוציא אישה מבעלה

בענין אומדנא אין מעמידין הדין עליה אפילו בדיני ממונות, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ח מהלכות נזקי ממון הי"ד) וז"ל: שור שהיה רועה ע"ג הנהר ונמצא שור הרוג בצדו, אע"פ שזה מנוגח וזה מועד ליגח אין אומרים בידוע שזה נגחו, ואפילו גמל האוחר בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצדו אין אומרים בידוע שזה הרגו, עד שיראוהו עדים כשרים. עכ"ל. וכן פסק מרן בש"ע חו"מ (סי' ת"ח ס"ב) ואפי' באומדנא רבה כהא דר' שמעון בן שטח (שבועות דף ל"ד.) שאמר אראה בנחמה אם לא ראיתי באחד שרץ אחר חבירו לחורבה ורצתי אחריו ומצאתי הסיף בידו ודם מטפטף והרוג מפרפר. וכ"כ בפשיטות בשו"ת אבקת רוכל (סי' פ"ז) דאפי' באומדנא דמוכחא טובא לא מפקינן ממונא. וכ"פ הרדב"ז בתשו' (ח"ב סי' תרע"ח) ע"ש. וא"צ לומר לענין לפסול אישה.

אומדנא להוציא ממון

הרא"ש בתשובה (כלל ק"ז סי' א' בד"ה עוד שאלוהו) מבואר מדבריו דאומדנא דמוכח מהני אף להוציא ממון, וכדאיתא בב"ב (דף ק"נ:) גבי שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים בקנין גמור בלי שום תנאי, עמד חוזר. ועוד הביא מהא (שם קמו:) דאיתא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו אין מתנתו מתנה, דאזלינן בתר אומדנא שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותבם לאחרים. והכי קי"ל בכתובות (דף ע"ח:) בדין מברחת נכסים מפני בעלה, עיי"ש. (ועיין עוד כלל פ"ו ס"א), וע"ע בשו"ת דרכי נועם (חו"מ סי' מ"ט דף רס"ה.) שכתב בשם הרדב"ז בתשובה להוכיח דמהני אומדנא להוציא ממון. וכ"כ המהרי"ק בתשובה (שורש קכ"ט) דבכולי תלמודא קי"ל דאזלינן בתר אומדנא. וכו'. ולא תימא דהיינו דוקא להחזיק ממון, אבל לא להוציא ממון מחזקתו. עכת"ד. עיי"ש. וכ"כ בשו"ת גנת ורדים (חו"מ כלל ב' סי' ב'). ובשו"ת בית יהודה עייאש ח"א (חו"מ סימן י"ג).

ביטול מקח ע"פ אומדנא

דעת השו"ע (חו"מ סימן ר"ז סעיף ד') לכאורה דאין מועיל אומדנא לבטל המקח. דעת הרמ"א (שם) דהיכא שיש לו אומדנא דמוכח שלא היה עושה המקח בגלל הדבר יכול לבטל המקח. וכן דעת המשנה למלך (הלכות זכיה פ"ו) וכ"פ הנו"ב (יו"ד סימן ס"ט) וע"ע בפתחי תשובה (שם אות ח' וט') ובמשפט שלום (שם) וע"ע בספר נתיבות המשפט (שם ובסימן ר"ל) וכל זה סוגיא בכתובות (דף מ"ז:) גבי כתובה וכרבי אליעזר בן עזריה דס"ל דלא כתב לה כתובה אלא ע"מ לכונסה ואם מת לא גובה כל כתובתה. והתוס' (ד"ה שלא) כתבו דכן איתא בכמה מקומות בש"ס, והקשו עוד וא"ת א"כ כל אדם הלוקח פרה מחבירו ונטרפה או מתה אנן סהדי שלא ע"מ כן לקחה, וי"ל דהתם אנן סהדי שבאותו ספק היה רוצה ליכנס. ע"כ. והיינו דאע"פ שיש לנו אומדנא שלא היה עושה המקח, מ"מ כיון שזה היה על הספק בכ"א על ספק זה היה נכנס ועושה המקח.

מעשה שהיה...

המשך מעמוד 2

לעזור לו.

במשך מסעותיו המשיך הרמח"ל לדאוג לתלמידיו שבאיטליה וניהל איתם חליפת מכתבים ממושכת. במכתביו הוא הביע את אהבתו ודאגתו הרבה והפציר בהם להמשיך ללא פחד וללא בושה בלימוד ספר הזוהר. הקשר שהם ניהלו עם רבם הביא עליהם צרות ורדיפות רבות, אולם הם סירבו לוותר על ההזדמנות הייחודית להיות תלמידיו.

במכתב מיוחד שכתב, מתאר הרמח"ל את תלאותיו הממושכות והקשיים שעבר בזמן הרדיפות הבלתי פוסקות. יותר מכל בולט הסבל שחש מכך שנמנע ממנו לממש את הדבר החשוב ביותר עבורו: להפיץ ברבים את חכמת הקבלה. המשפט בפרנקפורט היווה רק פתיח לסדרת אירועים, שבשיאם הוחרמו כתביו, הוכרזו ככתבי כפירה וחלק מהם אף נשרף באש.

אור גדול יָצָא לעולם

"הנשמה מתפשטת בחלקי הגוף ונכללת בכלל אחד בלב בסוד ההבנה, שזהו "הלב מבין", כי ההבנה של הלב היא ממש ראיה, כי כמו שהעיניים רואים, כך הוא הבנתהנשמה שהיא רק הסתכלות" (הרמח"ל, "אדיר במרום", עמוד רע"ד).

לאחר שהגיע הרמח"ל לאמסטרדם הרדיפות נרגעו מעט. דווקא שם הפצירו בו רבים מאנשי הקהילה שילמד אותם את הקבלה. בתקופה זו זכה הרמח"ל לשלווה יחסית שבמהלכה הוא חיבר את ספריו הבולטים ביותר, ביניהם "מסילת ישרים" ו"דרך ה'". מסופר שכאשר המקובל הגדול, הגאון מווילנה, קרא בפעם הראשונה את הספר "מסילת ישרים", הוא אמר ש"אור גדול יָצָא לעולם" ושאילו היה הרמח"ל בחיים, "הוא היה הולך אליו ברגליו" כדי ללמוד ממנו את חכמתו.

במהלך חייו, כתב הרמח"ל כמאה ועשרים ספרים. אך למעשה, כל כתביו, ללא יוצא מן הכלל, עסקו כולם בחכמת הקבלה. לצד אלה כתב גם מאה וחמישים מזמורים במתכונת תהלים ואגרות רבות. עם ספריו נמנים: "אדיר במרום", "קל"ח פתחי חכמה", "מגדל עוז", "דעת תבונות","חוקר ומקובל" ועוד.

בין ספריו בולט חיבור קטן ומיוחד בשם " מִשְׁכָּנִי עליון", שבו הוא מתאר בפרטי פרטים את מבנהו של בית המקדש השלישי. "בית המקדש השלישי" מסמל את השלב האחרון והגבוה ביותר בתיקון העולם. הרמח"ל שהתעלה לפסגת הסולם הרוחני, חש את הקשרים ההדוקים בין כל הנשמות שמתגלים במצב זה והביע זאת במאמרו.

הדור לא היה ראוי

בשנת 1743 עלה הרמח"ל לארץ ישראל והתיישב בעכו. שנותיו האחרונות של הרמח"ל לוטות בערפל. כל שידוע לנו הוא שהרמח"ל נספה עם משפחתו במגפת דבר קטלנית שפשטה בעיר עכו באביב 1746 ושהוא נקבר בטבריה.

הלכה פסוקה

הרב יוסף שטילרמן

שמירת הלשון - תנאי תועלת

הקדמה: הובא בחפץ חיים שצריך שיתקיימו שבעה תנאים כדי שיהיה מותר לדבר לשון הרע לתועלת. א) ידיעה ודאית. ב) ידיעה שהוא רע. ג) תוכחה. ד) לא להגזים. ה) כוונה לתועלת. ו) אי אפשר באופן אחר. ז) לא לגרום היזק בסיפורו יותר מכפי הדין. שבעה תנאים אלו נוגעים להלכות לשון הרע, אבל בנוגע להלכות רכילות כתב החפ"ח רק חמשה תנאים, שלא צריך את התנאי השלישי (תוכחה), ואולי לא צריך גם את התנאי הראשון (ידיעה ודאית). ועתה נבאר בעזהי"ת.

תנאי ראשון, ידיעה ודאית: המספר צריך לידע בידיעה ברורה את העובדות שברצונו לספר, דהיינו שראה עובדות אלו בעצמו. משא"כ אם שמע מאחרים, פשוט שאסור לפרסם גנותו ולשפוך בוז עליו, שהרי אינו יודע אם אמת הוא. אא"כ היה במקרה שמותר לו להאמין למה ששמע[א]. תנאי זה, שייך דווקא במקרה שה"תועלת" הוא לפרסם בעל חטא לגנותו ולבזותו כדי ללמד את הרבים שאין הציבור סובל דבר זה (וגם אולי שיחזור החוטא מדרכו, וגם אולי אחרים יבואו לעזור לניזק), שתועלת זו אינה קרובה כל כך, ואסור לספר עד שתהא ידיעה ודאית. משא"כ לגבי "תועלת" הנמצא אצל רכילות, דהיינו תועלת כדי לעזור לניזק ממש להגיד לו לשמור על עצמו[ב], תועלת זו קרובה יותר, ויהיה מותר לספר כדי להצילו אפילו מספק[ג]. אמנם, במקרה זה שמותר לספר מה ששמע מאחר, צריך לספר בלשון "שמעתי", שהרי המספר לא יודע אם סיפורו אמת או לא[ד]. וכתב החפ"ח, שאולי אין להקל בספק הצלה אלא במקרה שמשער שלא יבוא היזק להאיש שהוא סיפר עליו, דאל"כ צ"ע גדול אם מותר לספר, שהרי אולי אינו אמת ונמצא שגורם היזק לשני[ה].

תנאי שני, יתבונן היטב בעובדות אם רעים הם: אף אם ראה העובדות בעצמו, עדיין צריך להתבונן היטב בעובדות אלו אם הם באמת רע. למשל, אם רוצה לספר שראובן גנב מאדם (ויהיה לתועלת לעזור להשיב הגניבה לבעליה או לפרסם לרבים כדי לגנותו ולבזותו), צריך להתבונן היטב אם באמת ראובן דינו כ"גנב" על פי הלכה, או אולי הדין עמו[ו]. הנגזל עצמו (שרוצה לספר לאחרים כדי שהם יוכלו לעזור לו) שפיר נוגע בדבר, ובודאי צריך ליזהר בתנאי זה מאוד, שהרי אצלו מאוד קשה לשקול את צד זולתו כראוי[ז]. ומי שאינו מקיים תנאי זה, נמצא שעבר על מוציא שם רע שהוא גרוע מלשון הרע[ח]. עוד משל לענין תנאי זה, הוא בנוגע לשידוך, שרוצה לספר על בחור שהולך לישיבה אבל לא לומד כלום שם, שמחוייב להתבונן היטב אם הא שהוא אינו לומד באמת רע לשידוך זה, שהרי אולי דווקא כך מתאים להמשודכת[ט]. עכ"פ, בדרך כלל, בנוגע לשידוך או שותפות, אין לגלות דבר של גנאי, בין לענין שלילת מעלות בין בנוגע לשאר הנהגות ומידות, אא"כ יודע שחבירו מקפיד בו וגם משתדל לבדוק אחריו, שהרי מן הסתם אמרינן שנתרצו בדבר כיון שלא היה חשוב לו לבדוק אחריו[י]. ואפילו במקרה שיודע שהוא מקפיד בה, מוטב להישמט מן הענין אם אפשר (ע' בהערה)[יא]. רק אם משער שיש בו מום גמור, יהיה מחוייב לגלות מדין "לא תעמוד", כגון בחולי נפש ממש[יב].

תנאי שלישי, תוכחה: לפני שמותר לגלות חטאו לאחרים, צריך להוכיח אותו תחילה, אולי יעשה תשובה[יג]. אבל אם משער שלא יועיל התוכחה כלל, אין צריך להוכיחו[יד]. וכל שכן אם משער שאדרבא יותר קרוב לבוא לידי קלקול ע"י התוכחה, שאין להוכיחו[טו]. תנאי זה של "תוכחה", שייך דווקא אם התועלת הוא לפרסם בגנותו של בעל חטא (כדי ללמד לרבים וכיוצ"ב), אבל אם התועלת הוא כדי להודיע לחבירו להגן על עצמו, דהיינו רכילות, לא צריך להוכיחו תחילה (ע' בהע' טעם לזה)[טז].

תנאי רביעי, לא להגזים: המגזים בסיפורו נמצא ששיקר, ונכלל במוציא שם רע (שגרוע מלשון הרע)[יז]. לכן, צריך לספר כל פרט שיוכל למעט הגנות מהשני, דאל"כ נמצא שהוא מגזים[יח]. ובמקרה שהמספר נוגע בדבר, במציאות מאוד קשה לו לספר בדקדוק בלי להגזים, כיון שהוא רוצה להראות את עצמו כצדיק בפני אחרים, וצריך מאוד להיזהר בזה (וכנ"ל בתנאי שני).

תנאי חמישי, כוונתו לתועלת: שיכוון לתועלת, והוא העיקר שעליו סובב כל ההיתר הזה[יט]. ולא כדי להנות מהפגם, מחמת שנאה או נקמה, או שום סיבה אחרת[20]. ורבינו יונה מעיד, שמי שיש לו אותו עוון שברצונו לספר על השני, אין שייך לומר עליו שהוא מכוון לתועלת[כא]. וגם לספר על שונא, מאוד קשה לכוון לתועלת ממש, אבל במקרה שיש "לא תעמוד" צריך להתגבר ולהכריח את עצמו לספר לתועלת[כב]. וגם אם נוגע להמספר, לעזור לעצמו בענין גניבה וכיוצ"ב, יהיה מספיק אם לכל הפחות עיקר כוונתו של המספר הוא לתועלת[כג].

תנאי ששי, אי אפשר באופן אחר: להתבונן אולי יכול להגיע לתועלת בלי לספר הלשון הרע, כגון אולי לא צריך לגלות את השם של מי שעשה העוולה הזה[כד]. ואפילו במקרה שהוכרח לספר את המעשה, אולי יכול להקטין את העוולה כדי שלא יתגנה כל כך[כה].

תנאי שביעי, לא לגרום היזק בסיפורו: שלא יגיע לו נזק יותר ממה שראוי לו על פי הדין[כו].

(א) חפ"ח כלל י' ס"ב. (ב) החפ"ח חילק בין תועלת הנמצא אצל לשון הרע, להתועלת הנמצא אצל רכילות. ועיקר הבדל בין רכילות ללשון הרע, הוא שרכילות נוגע להשומע, ובדרך כלל התועלת יותר מצויה, שהרי הוא בעצמו ישתדל לשמור על עצמו. כן איתא בבאמ"ח כלל י' סק"ה. (ג) רא"ש (נדה פ"ט ס"ה), הובא בבאמ"ח ח"ב כלל ט' סק"ט, ובכלל ו' סקכ"ט וסק"ל. שהא שאמרינן "למיחש ליה מיבעי", היינו גם לענין לעזור את אחרים. (ד) באמ"ח שם (ח"ב כ"ט סק"ט). עוד כתב שם, שאם מספר בלשון החליט, א"כ מיד עבר על קבלת לשון הרע. שהרי מתחילה כששמע את זה לא היה מותר לו להאמין אלא למיחש, ועכשיו שמספר זה לאדם אחר בלשון החלט, גילוי הוא שהוא האמין במה ששמע, וא"כ עבר בקבלת לשון הרע. (ה) באמ"ח שם. שאף שודאי מצוה להציל חבירו מספק נזק, היינו במקרה שאינו גורם נזק לאחרים, אבל מהיכי תיתי להתערב להציל אחד מספק, ולגרום היזק לשני מספק. ומסיים בצע"ג. (ו) כתב בבאמ"ח כלל י' סק"ו, שעד שברור לו שהוא עבר בגזל (או שהוא מזיק), נשאר בחזקת איסור לענין איסור סיפור לשון הרע. ואינו מצוי הוא לראות אדם שגוזל בהדיא, אלא בדרך כלל כל הסיפורים של גניבה באו על דרך עסק, שיש ויכוח בין אנשים. ובמקרה כזו, מאוד קשה לברר עם מי ההלכה, כידוע. (ז) חפ"ח כלל י' סי"ד וז"ל פרט השני כו' וכמעט פרט זה קשה לצייר מן הכל, כי אין אדם רואה חוב לעצמו, וכל דרך איש ישר בעיניו עכ"ל. (ח) חפ"ח שם. (ט) ואין לומר שרמאי הוא מחמת שמראה את עצמו כאילו הוא לומד בישיבה. שהרי ידוע ומקובל, שבחורים נשארים בישיבה בין אם לומדים או לא. וגם מי יאמר שהצד השני ג"כ אינם רמאים בדברים כאלו (ע' בחפ"ח ח"ב כלל ט' ליורים ס"ו בסגריים ובס"ח שם אות ג'). אמנם, במקרה כזה אינו גנאי לומר "אני חושב שהוא סוג אדם שרוצה ללכת לעבוד, אולי לישאר בכולל שנה או שתים". אין שום גנאי בזה, זהו נורמל. (י) חפ"ח ח"ב כלל ט' ליורים ס"ו. (יא) באמ"ח שם ספק"ט. (יב) חפ"ח כלל ט' ליורים ס"ו וס"ז. (יג) חפ"ח כלל י' ס"ב אות ג'. תנאי זה הוא תנאי בהלכות לשון הרע, דהיינו, אם לא הוכיחו מתחילה, נמצא שעבר בלשון הרע. וכל זה הוא חוץ מהא שיש מצוה נפרדת של "הוכח תוכיח". (יד) חפ"ח כלל י' ס"ז. (טו) באמ"ח כלל י' סקכ"ב פרט ה'. (טז) באמ"ח ח"ב כלל ט' ספק"ט וז"ל מה יועיל הוכחה, אפילו אם יבעיתנו שלא יעשה עוד כזה, אולי לא יקיים דברו עכ"ל. (יז) באמ"ח כלל י' סק"ט. (יח) חפ"ח כלל י' סי"ד פרט רביעי. (יט) לשון החפ"ח כלל י' סי"ד פרט החמישי. (כ) "תועלת" הוא המורה היתר הכי מפורסם. אנשים כלאחר יד אומרים שהוא "לתועלת" בלי יודעים בכלל מהו באמת לתועלת, וכאילו אומרים שהם שומרי תורה אף שעכשיו מדברים לשון הרע. [ודומה להאומרים "נישט אויף שבת גרעדע" לפני שמדברים על עסק בשבת.] שאם לא אוהב אדם, ומקנא בו מחמת הצלחתו, או סתם מחמת גאוה (שהוא אחד משרשי לשה"ר), וכל שכן אם שונא אותו, ומצא הזדמנות להוריד אותו מעט, ולהנות מפגמו, מיד נועה לחשוב שמחוייב לספר מחמת "תועלת", "לקנא האמת".(כא) שערי תשובה מאמר רי"ע, הובאה בחפ"ח כלל י' ס"ג. הכל כפי הענין. (כב) באמ"ח ח"ב כלל ט' סק"ג. (כג) כ"כ בחלקת בנימין כלל י' סקס"ח וז"ל מיהו י"ל דכל שעיקר כוונתו לתועלת, סגי בהכי שיפקע ממנו תורת סיפור של לשה"ר, אלא הוא סיפור של תועלת, וכן מסתבר לענ"ד עכ"ל. ואולי כן משמעות לשון החפ"ח בבאמ"ח סקל"ד וז"ל עיקר כוונתו בסיפורו כו' כיון שעיקר כוונתו לשמור את עצמו ולא לגנות לחבירו עכ"ל. (כד) באמ"ח כלל י' ספקי"א. (כה) חפ"ח כלל י' סי"ד פרט הששי. (כו) חפ"ח ח"ב כלל ט' ס"ב אות ה' וס"ה וס"ו.

ואלה יעמדו על הברכה בזכות המצווה הרמה של זיכוי הרבים בהחזקת העלון

ר' משה דלטיצקי הי"ו וכל משפחתו

זכות גדולה של זיכוי הרבים תעמוד לכם באורך ימים, פרנסה, בריאות, והצלחה!!

Email: sharabymail@gmail.com Tel: 054-2002882 Web: harshmuel.com tashma.net jewishfoshan.com